

Jørgen Bruun Pedersen

Psykoanalyse & billedkunst

Omkring Picassos »Guernica«

Psykoanalyse og billedkunst

JØRGEN BRUUN PEDERSEN

Psykoanalyse og billedkunst

Omkring Picassos "Guernica"

Roskilde Universitetsforlag

Jørgen Bruun Pedersen
Psykoanalyse og billedkunst
Omkring Picassos "Guernica"

1. udgave 1997

© Roskilde Universitetsforlag, 1997

Grafisk tilrettelæggelse: Roskilde Universitetsforlag
Tryk: Narayana Press, Gylling
Omslag: Torben Lundsted

ISBN 978-87-7867-984-0

Roskilde Universitetsforlag

Rosenørns Allé 9-11
1970 Frederiksberg C.
Telefon 31 35 63 66
Telefax 31 35 78 22
E-mail: sforlag@sl.cbs.dk

Alle rettigheder forbeholdes.
Mekanisk eller fotografisk gengivelse af denne bog eller dele deraf er uden forlagets
skriftlige samtykke forbudt ifølge gældende dansk lov om ophavsret.
Undtaget herfra er korte uddrag til anmeldelser.

FORORD

Denne fremstilling henvender sig på den ene side til mennesker, der primært er interesserede i psykoanalytisk teori, men som ønsker at blive orienteret om, hvilket lys denne teori kan kaste over den kunstneriske kreativitet og de æstetiske oplevelser, der knytter sig til billedkunst.

På den anden side henvender den sig til mennesker, der primært interesserer sig for billedkunst. og som ønsker at vide noget om, hvordan psykoanalytisk teori kan bidrage til en mere differentieret opfattelse og forståelse af billedkunsten, dens udøvere og dens publikum. Den skønnes egnet til brug i forskellige former for undervisning og uddannelse i psykologi og i billedkunst, men er skrevet sådan, at den også henvender sig til den almindelige læser med interesse for de to områder.

Når man sigter mod flere målgrupper, risikerer man naturligvis let at sætte sig mellem to eller flere stole, men ved at knytte teoripræsentationen sammen med analyser af især Picassos billeder, og specielt hans mest berømte, »Guernica«, håber jeg at have rykket stolene så tæt sammen, at det ikke sker.

Flere kolleger har støttet mig med kommentarer og ideer, og det skal de have megen tak for. En særlig hjælp har jeg fået fra keramikeren Anne Lise Bruun Pedersen, som satte mig i gang med dette arbejde, og som med sin kunstneriske følsomhed i opfattelsen af den synlige verden på mange måder har lært mig at se.

*Jørgen Bruun Pedersen
København, november 1996*

INDHOLDSFORTEGNELSE

INDLEDNING: Århundredets maleri

Den spanske borgerkrig.....	11
Flyangrebet på Guernica	12
Billedets gåder	14

KAPITEL 1: Æstetik og psykoanalyse

Filosofisk æstetik	16
Kunsten bliver autonom	18
Psykoanalysens æstetik	20
Tre faser i teoriudviklingen.....	21

KAPITEL 2: Freud og kunsten

Skønhed og harmonidyrkelse	25
Biografi og kunstværk	26
Leonardo analysen	27
En barndomserindring.....	27
Leonardos opvækst.....	28
Den hellige Anna Selvtredje.....	28
Den topografiske model	29
Drift, censur og forklædning	30
Ødipusmyten	31
Guernica: Ødipus og destruktion	32
Regression, sublimering og kunst.....	36
Om psykoanalysens sprog.....	36
Bevidst og ubevidst.....	38
Kongevejen til det ubevidste: drømmetydning	38
Guernica: Dagsrester	40
Leg fantasi og kreativ virksomhed.....	42
Vittigheder og kunstoplevelse	42
Kunstneren blødgør de provokerende aspekter	43
Guernica: Forklædninger i billedkunsten	45
Kunstnerens personlighed	48
Talentets oprindelse.....	48
Fleksibilitet i fortrængningen	48

KAPITEL 3: Egopsykologerne

Strukturalmodellen	52
Energier og processer.....	53
Primær- og sekundærproces	53
Energiudveksling.....	54
Kontinuitet eller konflikt?	54
Monets åkandebilleder	54
Guernica: Primærproces i billedet	56
Forsvarsmekanismer.....	58
Angst.....	58
Superegoets processer	59
Freuds kunstsyn og strukturalmodellen	59
De formelle træk	59
Egoet som en samlebetegnelse.....	60
Kropslighed og æstetisk oplevelse.....	60
Kroppen genkender og identificerer sig	61
Krop, tanke og følelse	61
Den kreative proces og den kropslige følsomhed	63
Inspiration og realisering.....	64
Jeg-kontrolleret regression.....	64
Guernica: Inspirationsfasen	66
Identifikation med kunstneren	70
Neutraliseret driftsenergi og kreativitet.....	70
Den rene ego - æstetik mangler ressonans	71
Billede og drøm.....	71
Guernica: Jeg-kontrolleret regression	73
Visuel tænkning og kreativitet.....	74
Guernica: Nærhed og symbolik	75
Det poetiske billede.....	76
Guernica: Fortætning og forening af modsætninger	78
Billedets formelle træk.....	81
Visuelle symboler	81
Guernica: Symbolforvandlinger	82
Overdeterminering og potentiale.....	85
Guernica: Overdeterminering og fortætning	86
Psykisk distance.....	90
Æstetisk illusion	90
Friskhed	90
Guernica: Magi og Friskhed	92
Genvinden af kontrol.....	94
Den organiske enhed i billedet.....	94
Sammenfatning	95